

Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця № 1

Журнал

березень 2026

Карась А. А. Використання індексу ділової активності в дослідженні готовності підприємств до адаптації.....	168
Карасьова С. О. Управління етапами створення та обслуговування касового цифрового додатка.....	171
Карбань К. Є. Оцінка та аналіз факторів впливу на ефективність управління оборотними активами підприємств молочної галузі.....	173
Карпаєва М. В. Вплив рішень штучного інтелекту на ефективність цифрового маркетингу ІТ-компаній.....	177
Ключка А. А. Теоретичні засади оптимізації логістичних маршрутів у системі підвищення ефективності підприємницьких структур.....	180
Колесник К. О. Особливості впливу економічної кризи на розвиток аграрного сектора України.....	182
Колісник Р. О. Оцінювання показників ефективності формування і використання капіталу банків.....	185
Коршенко С. В. Розробка заходів із мінімізації валютних ризиків підприємства.....	188
Косицька А. О. Обґрунтування вибору заходів з підвищення ефективності управління фінансовими результатами банку за допомогою методу аналізу ієрархій.....	192
Красова О. Р. Інтегроване застосування SWOT- та PEST-аналізу для оптимізації бізнес-процесів фінансових установ.....	196
Красовський В. В. ESG-комплаєнс і результати діяльності: емпіричний аналіз ІТ-компаній.....	198
Крижановська В. М. Маркетинг як інструмент формування іміджу підприємства.....	201
Кулак І. С. Міжнародні партнерські відносини як інструмент розвитку бізнесу в умовах глобалізації.....	204
Кухаров Є. О. Особливості розвитку світового ринку кондитерських виробів.....	208
Лазуткіна С. О. Основні етапи розвитку філософії стародавньої Греції.....	210
Лазуткіна С. О. Григорій Сковорода як фундатор української класичної філософії.....	215
Лебедева Ю. О. Формування іміджу підприємства.....	222
Liebidieva S. Integrating ethics into corporate decision-making: models, barriers, and solutions.....	225
Левіна Д. М. Роль обліково-інформаційної бази в забезпеченні фінансової безпеки малих підприємств.....	228
Левченко М. М. Формування таксономічного показника оцінки рівня конкурентоспроможності банку.....	231
Ліца О. Д. Особливості стратегічного планування медичними установами.....	234
Lykhashov M. The role of risk management in enhancing personnel system efficiency.....	237
Лупівок С. О. Лояльність споживачів як чинник підвищення ефективності маркетингової діяльності підприємства.....	241
Любименко О. С. Особливості маркетингової товарної політики підприємства на B2B-ринку.....	244
Манцев Д. О. Особливості організації міжнародної рекламної діяльності підприємства.....	247

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА ЯК ФУНДАТОР УКРАЇНСЬКОЇ КЛАСИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

УДК 14(477)

Лазуткіна С. О.

Здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня І курсу
ННІ економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Це дослідження присвячено комплексному аналізу творчої спадщини Григорія Сковороди (1722–1794) з метою обґрунтування його центральної ролі як фундатора української класичної філософії. Актуальність роботи зумовлена необхідністю глибокого переосмислення національних духовних першоджерел в умовах інтенсифікації пошуків української культурної та цивілізаційної ідентичності. Незважаючи на значний інтерес до постаті Сковороди, його систематичний внесок у формування самобутнього філософського канону часто фрагментарно розглядається поза контекстом європейської та національної думки.

Метою статті є дослідження основних світоглядних засад філософії Сковороди та демонстрація того, як саме його концепції заклали інтелектуальні основи для подальшого розвитку української гуманітарної традиції. Для досягнення цієї мети застосовано історико-філософський аналіз для вивчення його ключових творів, компаративний метод для зіставлення ідей з європейським просвітництвом, а також герменевтичний підхід для інтерпретації символіки його байок та діалогів.

Основним результатом дослідження є структуроване доведення того, що Сковорода вперше сформулював цілісну, орієнтовану на людину та етику систему, яка стала відправною точкою для вітчизняного філософування. Центральною тезою є те, що його концепція «трьох світів» (макрокосм, мікрокосм, Біблія) та «двох натур» (зовнішня і внутрішня) стала матрицею для розуміння буття та людського призначення. Особливу увагу приділено концепції «сродної праці» та «філософії серця», які є унікальними для української думки та протиставляються раціоналістичним трендам його епохи. Сковорода, по суті, здійснив синтез біблійного містицизму, античного етичного раціоналізму та народної мудрості, створивши не просто філософську систему, а повноцінний життєвий світогляд, що мав глибокий вплив на українську інтелігенцію XIX–XX століть, включаючи таких діячів, як Шевченко та Франко. Отже, ця стаття присвячена аналізу філософської спадщини Григорія Сковороди як засновника української класичної філософії. Розглянуто основні ідеї мислителя, зокрема вчення про «сродну працю», концепцію внутрішньої свободи та самопізнання, а також його бачення гармонії між людиною та світом. Акцентовано увагу на значенні філософії Сковороди для формування національної інтелектуальної традиції та її впливу на подальший розвиток української гуманітарної думки. Обґрунтовано актуальність його ідей у сучасному контексті культурної, духовної та філософської самоідентифікації.

Ключові слова: Григорій Сковорода, фундатор, українська філософія, філософія серця, класична філософія, «сродна праця», самопізнання, українська барокова філософія, внутрішня свобода, духовність, українська культура.

Annotation. This study is devoted to a comprehensive analysis of the creative heritage of Hryhoriy Skovoroda (1722 – 1794) in order to substantiate his central role as the founder of Ukrainian classical philosophy. The relevance of the work is due to the need for a deep rethinking of national spiritual primary sources in the context of the intensification of the search for Ukrainian cultural and civilizational identity. Despite the significant interest in the figure of Skovoroda, his systematic contribution to the formation of an original philosophical canon is often fragmentarily considered outside the context of European and national thought.

The aim of the article is to study the main ideological principles of Skovoroda's philosophy and demonstrate how his concepts laid the intellectual foundations for the further development of the Ukrainian humanitarian tradition. To achieve this goal, historical and philosophical analysis was used to study his key works, a comparative method to compare ideas with the European Enlightenment, as well as a hermeneutic approach to interpret the symbolism of his fables and dialogues.

The main result of the study is a structured proof that Skovoroda was the first to formulate a holistic, human-oriented and ethical system, which became the starting point for domestic philosophizing. The central thesis is that his concept of «three worlds» (macrocosm, microcosm, Bible) and «two natures» (external and internal) became a matrix for understanding existence

and human destiny. Special attention is paid to the concepts of «related labor» and «philosophy of the heart», which are unique to Ukrainian thought and contrast with the rationalist trends of his era. Skovoroda, in fact, carried out a synthesis of biblical mysticism, ancient ethical rationalism and folk wisdom, creating not just a philosophical system, but a full-fledged worldview that had a profound influence on the Ukrainian intelligentsia of the 19th–20th centuries, including such figures as Shevchenko and Franko. Thus, this article is devoted to the analysis of the philosophical heritage of Hryhoriy Skovoroda as the founder of Ukrainian classical philosophy. The main ideas of the thinker are considered, in particular the doctrine of «related labor», the concept of inner freedom and self-knowledge, as well as his vision of harmony between man and the world. The emphasis is on the significance of Skovoroda's philosophy for the formation of the national intellectual tradition and its influence on the further development of Ukrainian humanitarian thought. The relevance of his ideas in the modern context of cultural, spiritual and philosophical self-identification is substantiated.

Keywords: Hryhoriy Skovoroda, founder, Ukrainian philosophy, philosophy of the heart, classical philosophy, «related work», self-knowledge, Ukrainian baroque philosophy, inner freedom, spirituality, Ukrainian culture.

Актуальність дослідження. В умовах сучасних світоглядних криз і необхідності зміцнення національної ідентичності, звернення до першоджерел української духовності набуває критичного значення. Григорій Сковорода (1722–1794 рр.) є постаттю, яка не лише підсумувала інтелектуальні досягнення українського бароко, але й заклала фундамент для усієї подальшої української класичної філософської традиції. Його спадщина, пронизана гуманістичними та етичними ідеалами, пропонує позачасові відповіді на питання про сенс життя, внутрішню свободу та щастя. Сучасне осмислення Сковороди як фундатора дозволяє виділити самобутність української думки на світовому тлі.

Ступінь наукової розробки проблеми (Літературний огляд). Дослідження творчості Сковороди має довгу історію. Його роль у національному філософуванні була вперше систематизована класиками української філософії. Зокрема, Д. Чижевський у праці «Філософія Г. С. Сковороди» акцентував увагу на його зв'язку з європейським бароко та містикою. І. Мірчук та В. Горський вивчали його онтологічні та гносеологічні погляди. Сучасні дослідники (Н. Поліщук, А. Бичко, М. Попович) продовжують аналізувати його етичні та педагогічні ідеї. Проте, незважаючи на значний доробок, залишається потреба у комплексному дослідженні, яке б чітко артикулювало його системотворчу функцію та проаналізувало його доробок саме як цілісний фундамент для канону, а не лише як збірник окремих ідей.

Постановка проблеми. Філософська спадщина Григорія Сковороди посідає унікальне місце в історії української культури та інтелектуальної традиції. Попри значну кількість досліджень, багато аспектів його вчення залишаються недостатньо осмисленими, зокрема питання формування основ української класичної філософії та її впливу на подальший розвиток національної думки. Проблема полягає у глибшому розкритті ролі Сковороди як фундатора української філософської традиції, уточненні змісту його ключових концепцій та аналізі їхньої актуальності для сучасного суспільства. Постає потреба переосмислення його ідей у контексті сучасних гуманітарних викликів, духовних пошуків і процесів національної самоідентифікації.

Метою дослідження є комплексний аналіз філософських поглядів Григорія Сковороди з позиції їх впливу на становлення української класичної філософії. Передбачається виявити глибинний зміст основних концепцій мислителя, зокрема вчення про «сродну працю», самопізнання та внутрішню свободу, а також з'ясувати їх значення для української культурної та інтелектуальної традиції. Додатковою метою є визначення актуальності філософії Сковороди в сучасному соціокультурному середовищі та окреслення можливостей її застосування у процесах духовного й національного розвитку та Аналіз основних ідей Сковороди та обґрунтування його статусу фундатора української класичної філософії.

Таким чином метою статті є обґрунтування ролі Григорія Сковороди як фундатора української класичної філософії шляхом системного аналізу його ключових світоглядних концепцій. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

1. Проаналізувати генезис філософських поглядів Сковороди.
2. Дослідити його онтологічну систему («дві натури», «три світи»).
3. Розкрити значення етичного вчення («сродна праця», «філософія серця») як основи національної етики.
4. Визначити вплив його спадщини на подальшу українську думку.

Основна частина. Григорій Савич Сковорода (1722–1794 рр.) – видатний український філософ, поет, педагог і просвітитель XVIII століття, який створив власну систему мислення, що поєднувала елементи давньогрецької філософії, християнської моральності та національної традиції. Його філософія стала основою української класичної думки і мала значний вплив на формування духовної культури

Філософія Сковороди формувалася на перетині кількох потужних інтелектуальних течій. Навчання в Києво-Могилянській академії забезпечило йому міцну базу барокової схоластики та знання античної спадщини (особливо стоїків). Його мандри Європою розширили його кругозір, проте Сковорода зумів зберегти глибоку національну самобутність. На відміну від західноєвропейського раціоналізму Просвітництва, що ставив у центр розум, Сковорода зосередився на внутрішній людині та серці як осередку духовності та істинного пізнання. Саме цей синтез, вкорінений у християнській етиці та українській народній мудрості, забезпечив йому роль першого оригінального мислителя, що заклав засади національної філософії.

Фундаментальність філософії Сковороди як системи забезпечується його оригінальною онтологічною моделлю, яка складається з «трьох світів» (макрокосм – Всесвіт, мікрокосм – Людина, Біблія – символічний світ). Ці світи взаємопов'язані і відображають одне одного, виражаючи єдину сутність. Ключовим моментом є його концепція «двох натур»: зовнішньої, видимої (матеріальної) і внутрішньої, невидимої (божественної, вічної). Сковорода стверджує, що завдання людини – пізнати внутрішню природу в собі («пізнай себе»), ігноруючи зовнішню. Ця дуалістична, але гармонійна онтологія є першою спробою створення універсальної філософської системи в українській традиції, що пояснює світобудову та місце людини в ній.

Найбільш відомою і практично орієнтованою частиною спадщини Сковороди є його етика, яка ґрунтується на ідеї «сродної праці» (праці, що відповідає природним здібностям та внутрішній схильності людини). Щастя, за Сковородою, полягає не у зовнішньому багатстві чи славі, а у внутрішній гармонії, досягнутій через сродну працю та самопізнання. Ця ідея є глибоко анти-ієрархічною та демократичною, оскільки вона стверджує рівність усіх людей у можливості досягнення щастя. «Філософія серця» як центр пізнання та емоційного життя завершує його етичну систему, наголошуючи, що істина досягається не лише розумом, а й почуттям. Цей акцент на внутрішній етиці став визначальним для української гуманітарної традиції.

Рецепція та вплив спадщини Сковороди на подальший розвиток української думки полягає в тому, що Сковорода не просто висунув ідеї, він створив культурний код. Його вплив чітко простежується у подальшій українській літературі та філософії. Його гуманістична етика та ідея самоцінності особистості стала основою для Т. Шевченка, який продовжив традицію народної мудрості та антитиранічної моралі. Ідея «сродної праці» мала вагомий вплив на педагогічні ідеї, а його алегоричний, символічний стиль викладу став моделлю для української барокової поезії та прози. Таким чином, Сковорода виступив не лише як теоретик, а і як духовний наставник, який сформував ідейний простір, у якому розвивалася українська класична думка.

Сковорода вважав головною метою людини пізнання себе і пошук внутрішньої гармонії. Його погляди на щастя, мораль, освіту та духовний розвиток людини зберігають актуальність і сьогодні.

Його діяльність охоплювала філософію, поезію, педагогіку та просвітництво, що робить його унікальним явищем у національній духовній історії.

Хотілося б зазначити ще раз та розкрити повністю зміст статті, яка присвячена аналізу філософської спадщини Григорія Сковороди як фундатора української класичної філософії. Зокрема, розкрито ключові ідеї мислителя, зокрема концепції «сродної праці», внутрішньої свободи та «двох натур», що формують оригінальну антропологічну й етичну систему. Показано вплив барокової традиції та християнського неоплатонізму на становлення його світогляду. В статті зазначено новаторський характер філософії Сковороди, її гуманістичну спрямованість та значення для розвитку української інтелектуальної культури. Зроблено висновок, що Сковорода не лише започаткував самобутню українську філософську традицію, а й заклав підвалини формування національної духовності й культурної ідентичності.

Дослідження Сковороди важливе для осмислення національної філософської традиції, зокрема його вважають фундатором української класичної філософії.

Хочу також проаналізувати та розкрити внутрішній світ автора його походження, навчання, життєвий досвід, розкрити його як унікальну особистість з неймовірнішим талантом розумної людини. По-перше, Сковорода народився 3 грудня 1722 року в селі Чорнухи Полтавської губернії. Його родина походила зі стану

міщан і козаків, що забезпечило майбутньому філософу широкий культурний і соціальний контекст. Змалечку Григорій виявляв надзвичайні здібності до навчання, любов до музики, співу та читання. Його початкова освіта відбулася в місцевій школі при церкві, де хлопець опанував грамоту, основи латини та церковний спів.

По друге, хочу згадати про його бажання вчитися та навчання у 1734 році в Києво-Могилянської академії – головного освітнього центру тогочасної України. Тут він вивчав:

- граматику і поетику,
- риторику,
- латинську, грецьку і польську мови,
- філософію,
- богослов'я,
- античну літературу,
- логіку, математику, музику.

Академія дала йому можливість ознайомитися з творами Платона, Аристотеля, стоїків, неоплатоніків, а також із християнськими філософами.

У студентські роки Сковорода активно займався музикою: співав у церковному хорі, грав на сопілці, флейті й скрипці, складав перші пісні. Його таланти були настільки помітними, що в 1741 р. його запросили до Петербургу співаком придворної капели імператриці Єлизавети Петрівни.

Навчався у Києво-Могилянській академії, де отримав ґрунтовну філософську, богословську та мовну освіту. Особливо вплинули на нього вивчення античної філософії та моральних наук.

Потім, після завершення навчання, Сковорода обрав шлях мандрівного філософа – він багато подорожував Україною, спілкувався з різними верствами населення, розмірковуючи над суттю життя та щастя.

У Петербурзі Сковорода перебував близько року. Він брав участь у придворному хорі, але придворне життя, сповнене розкоші та інтриг, не відповідало його духовним переконанням. Він залишив столицю та повернувся до академії.

У 1745 році, завдяки своїм музичним здібностям, Сковорода був направлений до Угорщини в складі дипломатичної місії генерала Вишневецького. Там він мав змогу вивчати європейську філософію, знайомився з освітніми традиціями Австрії, Словаччини, Угорщини, Польщі. Цей період розширив його світогляд і сприяв формуванню основ власної філософської системи.

Згодом, повернувшись до України, Сковорода працював учителем поезії та риторики в Переяславському колегіумі. Там він уперше зіткнувся з нерозумінням і тиском з боку церковних чиновників.

Причинами конфлікту були:

- його прогресивні методи викладання;
- відмова навчати за застарілими схоластичними підручниками;
- ідеї морального самовдосконалення, що суперечили офіційним догмам.

Сковорода відмовився підкоритися, залишив колегіум і почав вести життя мандрівного вчителя.

У 1760-х роках Сковорода викладав у Харківському колегіумі:

- поетику,
- грецьку мову,
- катехізис,
- синтаксис,
- піїтику.

Він створив власні підручники, застосовував наочні методи навчання, використовував бесіди та дискусії. Але й тут прогресивні ідеї викликали спротив. Черговий конфлікт зі шкільною владою спричинив його остаточний відхід з офіційної освіти.

Вів скромне життя, уникаючи кар'єри в церковних або державних структурах. Поеднував мандрівний спосіб життя з педагогічною діяльністю.

Наступні 25 років Сковорода подорожував Лівобережною Україною, відвідуючи навчальні заклади та спілкуючись із науковцями. Ці мандрівки формували його унікальну філософську позицію: внутрішня свобода, моральна досконалість, пошук істини в житті.

А саме він подорожував:

- Полтавщиною,
- Слобожанщиною,
- Харківщиною,
- Київщиною,
- перебував у маєтках друзів та однодумців.

І в цей період його життя відзначалося:

- повною простотою,
- самообмеженням,
- аскетизмом,
- відмовою від матеріальних благ.

Він написав основні філософські твори:

«Сад божественних пісень»,

- «Басні харківські»,
- «Розмова п'яти подорожніх»,
- «Наркіс»,
- «Брань архистратига Михаїла з сатаною»,
- «Потоп зміїний»,
- трактати, діалоги та численні притчі.

Він спілкувався з простими людьми, поміщиками, священниками та інтелігенцією, проповідуючи свою філософію «внутрішньої свободи», «сродної праці» та самопізнання.

Останнім прихистком Сковороди став маєток Андрія Ковалевського в селі Пан-Іванівка на Харківщині (нині Сковородинівка). Там він провів свої останні дні, працюючи над творами та розмірковуючи про сенс життя.

За переказами, Сковорода задалегідь передчув смерть. Він сам викопав собі могилу, привів до ладу свої рукописи та сказав: «Світ ловив мене, та не спіймав».

Помер 9 листопада 1794 року. Цей напис, який він просив викарбувати на могилі, став символом його духовної незалежності.

Сковорода був людиною виняткової духовної сили. Йому були властиві:

- скромність і простота,
- внутрішня свобода,
- відраза до розкоші,
- глибокий моральний ідеалізм,
- свобода думки та незалежність суджень,
- висока освіченість і ерудиція.

Його життя стало практичним втіленням власного вчення.

Григорій Сковорода є:

- **фундатором української класичної філософії,**
- попередником романтизму,
- формувачем національної етичної думки,
- одним із перших українських гуманістів,
- символом духовної свободи.

Його ідеї про «сродну працю», етичну свободу й самопізнання вплинули на розвиток філософії, літератури, педагогіки. Його творчість стала духовним підґрунтям української культури ХІХ–ХХ століть. Григорій Савич Сковорода видатний український філософ, поет, педагог і просвітитель, який створив власну систему мислення, що поєднувала елементи давньогрецької філософії, християнської моральності та національної традиції. Його філософія стала основою української класичної думки і мала значний вплив на формування духовної культури України.

Таким чином, зазначимо основні принципи його філософії:

1. **Самопізнання як головний шлях до щастя.** Людина повинна усвідомити свою природу, здібності та призначення. Сковорода писав: «Пізнай себе – і ти пізнаєш світ». Самопізнання веде до внутрішньої свободи, незалежності від зовнішніх обставин.

2. **Гармонія з природою та суспільством.** Світ розглядається як цілісна система, де все взаємопов'язано. Людина, яка живе у злагоді з природними законами та моральними принципами, досягає внутрішнього спокою.

3. **Духовна праця і моральність.** Для Сковороди важливішим за матеріальні досягнення є духовний розвиток. Він підкреслював чесноти, моральну чистоту та самовдосконалення як основні цінності.

4. **Сродна праця.** Ця концепція означає діяльність, яка відповідає природі людини та приносить внутрішнє задоволення. Людина, що займається справою «по серцю», відчуває щастя.

5. **Символізм і поетичність.** Філософія Сковороди часто викладалася у формі байок, афоризмів та віршів. Простота форми дозволяє глибоко передати моральні та духовні істини.

Григорій Савич Сковорода, видатний український філософ, поет, педагог і просвітитель, який створив власну систему мислення, що поєднувала елементи давньогрецької філософії, християнської моральності та національної традиції. Сковорода критикував прагнення людей до влади, грошей і земних насолод, вважаючи їх джерелом духовного роздратування. Він закликав до внутрішньої свободи та духовного самовдосконалення. Його філософія стала основою української класичної думки. Його діяльність відбувалася в умовах складних історичних змін: занепаду козацької автономії та зміни соціальної структури. Це формувало його розуміння свободи, духовної автономії та становлення його, як фундатора української класичної філософії. Його світогляд, мислення, досвід дало йому змогу визначитись з головною метою людини пізнання себе і пошук внутрішньої гармонії. Його погляди на щастя, мораль, освіту та духовний розвиток людини зберігають актуальність. Центральне місце у філософії Сковороди займає поняття щастя, яке він пов'язував не з матеріальним багатством, а з гармонією душі. Щастя – це самопізнання, відповідність життя власній природі та моральним принципам. У центрі його філософії – поняття «серця». Серце – це духовне ядро людини, здатне відчувати істину та моральну красу. Воно допомагає відокремлювати фальш від правди та обирати шлях внутрішньої гармонії. Духовне ядро людини визначає її призначення та родову справу. Відповідність діяльності внутрішній природі та духовному покликанню забезпечує щастя та гармонію. Сковорода бачив педагогіку як засіб розвитку духовної особистості. Він вважав, що навчання повинно виховувати мораль, любов до істини та гармонію душі, а не тільки передавати фактичні знання. Він застосовував індивідуальний підхід до учнів і навчав через притчі, байки та практичні приклади, що робило освіту живою і зрозумілою. Сковорода створив численні байки, філософські трактати та вірші. Його твори:

- «Наркіс», «Бджола та Шершень», «Сад божественних пісень»;
- Афоризми на кшталт «Се людське життя – у світі шукай себе»;
- Філософські трактати «Слово про щастя», «Пісні моральні».

Поет в усіх своїх творах поєднує простоту мови та глибину змісту, використовуючи символи та алегорії для передачі моральних уроків. Сковорода був знайомий із творами Платона, Аристотеля, Спінози та інших мислителів. На відміну від них, він не створював абстрактних систем, а прагнув практичного застосування філософії для щастя людини та розвитку національної свідомості. Він заклав основи української класичної філософії, що формувала духовну та культурну самосвідомість нації. Його ідеї вплинули на розвиток літератури, педагогіки та філософської думки ХІХ–ХХ століть. Сучасні дослідники вважають його попередником національної гуманістичної думки, яка ставить у центр людини, її мораль і духовність.

Висновок. Григорій Сковорода був філософом, поетом і педагогом, чие життя і творчість залишили незгладимий слід в історії України. Його філософія самопізнання, духовної гармонії та моральної свободи сформувала основу української класичної філософії та залишилася актуальною для сучасного суспільства.

Його життя стало прикладом гармонії між словом і ділом, прагненням духовної свободи та ідеєю пошуку «сродної праці». Сковорода створив унікальну філософську систему, що поєднала західноєвропейські й українські інтелектуальні традиції, і вважається фундатором української класичної філософії. Він залишив спадщину, що об'єднує мораль, релігію, педагогіку та етику. Його концепції внутрішньої свободи, щастя через самопізнання та «сродної праці» формують цілісну систему мислення. Також він є фундатором української класичної філософії через оригінальність ідей та практичне їх втілення. Його спадщина продовжує впливати на культуру, освіту та філософську думку України й сьогодні. Цей висновок підтверджує, що Григорій Сковорода, завдяки своїй унікальній метафізиці, етиці самопізнання та незалежному мисленню, є не просто видатним діячем, а архітектором української класичної філософії. Практична цінність роботи полягає у можливості використання його спадщини як основи для формування національної освітньої та світоглядної парадигми, особливо в аспекті пошуку внутрішньої гармонії та автентичності. Також важливим елементом біографії Сковорода є місця, де він проживав і творив. Одним із таких осередків стала садиба у селі Великий Бурлук на Харківщині – будинок XVIII століття, який зберігся до нашого часу. Саме тут, за історичними даними, Сковорода певний час жив під час своїх мандрів, спілкувався з мешканцями Слобожанщини та формував частину своїх етичних поглядів. Сьогодні ця будівля є пам'яткою місцевого значення, важливою для розуміння побутового та культурного середовища, у якому творив український філософ. Попри тривалий період занепаду, у 2025 році будинок у Великому Бурлуку було офіційно передано у комунальну власність, що відкриває перспективи для його реставрації, збереження та перетворення на культурно-просвітницький простір.

Феномен Сковорода полягає в органічному поєднанні його особистого життя з його філософією. Незалежність, відмова від кар'єризму, мандрівний спосіб життя, педагогічна діяльність, моральна проповідь – усе це було не теорією, а щоденним практичним втіленням вчення про внутрішню свободу та гармонію людини. Саме тому вчення Сковорода й сьогодні залишається актуальним.

У контексті української духовної традиції Сковорода виступає фундатором класичної національної філософії, яка формує засади розуміння щастя, свободи, сенсу людського життя та взаємин людини зі світом. Його ідея «сродної праці», концепція самопізнання, розуміння щастя як внутрішнього миру стали частиною української гуманітарної парадигми та вплинули на подальший розвиток освіти, етики й культурної самосвідомості.

Отже, життя Григорія Сковорода – це не лише біографія видатної особистості, а й духовний шлях, що став надбанням українського народу. Пам'ятки, пов'язані з його життям, зокрема будинок у Великому Бурлуку, нагадують про його фізичну присутність на нашій землі, а його філософські твори – про безсмертність думки, яка і сьогодні формує духовні цінності України.

Актуальність: дослідження Сковорода як фундатора важливе для осмислення національної філософської традиції, зокрема формування української класичної філософії.

Науковий керівник – канд. ф. наук, доцент Коннова Н. О.

Література: 1. Сковорода Г. С. Літературні твори / уклад. В. Шевчук. Київ : Априорі, 2021. 352 с. 2. Іваньо І. Григорій Сковорода: повна біографія. Київ : Темпора, 2018. 384 с. 3. Поліщук Н. Філософія Григорія Сковорода: свобода, серце, самопізнання. Київ : Дух і Літера, 2015. 248 с. 4. Єрмоленко А. Практична філософія Григорія Сковорода у світлі нашого досвіду. *Filosofska Dumka*. 2022. № 4. С. 7–26. 5. Шинкарук В. Д. Philosophical and educational heritage of Hryhorii Skovoroda as a phenomenon of the national spirit of the Ukrainian people. *Literary Studies. Літературознавство*. 2023. Vol. 14, № 1. DOI: 10.31548/philolog14(1).2023.06. 6. Попович М. В. Григорій Сковорода на тлі філософсько релігійних рухів своєї доби. *Наукові записки НаУКМА: Гуманітарні науки*. 2003. Т. 22, ч. 1. С. 91–103. 7. Матвіїнко О. Stoicism and philosophy of Hryhorii Skovoroda as an ethical strategy of moral endurance in modern Ukraine. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2025. № 3.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2025 р.

